

Sprawozdanie Wydziału krajowego

z projektem do ustawy zmieniającej postanowienia §. 98. Ustawy gminnej, w sposób bliżej określający nadzór Wydziału krajowego nad całością majątków gmin i zakładów gminnych.

Wysoki Sejmie!

Jedną z najważniejszych podstaw bytu i należytego rozwoju gminy jest jej majątek. Ważność tę uznały zarówno Ustawa państwowa z dnia 5. marca 1862, jak Ustawa gminna z dnia 12. sierpnia 1866, poddając gminy w tym kierunku nadzorowi wyższych władz autonomicznych, mianowicie w pierwszej linji Wys. Sejmu i Wydziału krajowego, następnie zaś reprezentacyi powiatowej.

Z dosłownego brzmienia §. 98. Ustawy gminnej wprawdzie dałoby się wywnioskować, że ten nadzór, to czuwanie nad całością gmin i zakładów gminnych w kraju naszym przekazaniem zostało jedynie reprezentacyi powiatowej, gdy o nadzorze Wys. Sejmu i Wydziału krajowego w ustawie z dnia 12. sierpnia 1866 wyraźnej nie uczyniono wzmianki.

Pomimo tego jednak praktyka w zastosowaniu ustawy idąc więcej za duchem, aniżeli za dosłownem jej brzmieniem, przyznała Wydziałowi krajowemu obszerny zakres działania w sprawach majątkowych gmin i zakładów gminnych.

Wydział krajowy obejmuje w swój zarząd kapitały przyznane gminom, jako wynagrodzenie za zniesienie służebnictwa, jeżeli gminy takowych przyjąć wzbraniają się.

Wydział krajowy układa w porozumieniu z Namiestnictwem wzorowe formularze statutów dla gminnych kas pożyczkowych, i wypowiada w każdym danym wypadku zdanie swoje, czy uchwalonym przez gminy, a przez reprezentacye powiatowe zatwierdzonym statutom nie ma co do zarzucenia ze względu na niebezpieczeństwo majątku gminy, lub samej instytucyi gminnej kasy pożyczkowej.

Wydział krajowy czuwa nad tem, ażeby Wydziały powiatowe należycie pełniły obowiązek nadzorowania gmin w zarządzie majątkiem i przynagla Wydziały powiatowe ociągające się z pełnieniem tego obowiązku.

Wydział krajowy, przychylając się do życzenia Wydziałów powiatowych, wysyła fachowych urzędników swoich do pomocy komisjom Wydziału powiatowego przy lustracyi majątków gminnych.

Wydział krajowy bierze nawet sprawy tego rodzaju w własne ręce i załatwia je przez komisye, przez się bezpośrednio delegowane.

To uprawnienie Wydziału krajowego jest do tego stopnia naturalne i wypływa tak niewątpliwie z ducha Ustawy, że dotychczas nie dały się słyszeć zarzuty przeciwko postępowaniu Wydziału krajowego w tym kierunku.

Pomimo tego atoli wielce pożądanem byłoby, ażeby dla usunięcia wszelkich możliwych wątpliwości i zarzutów na przyszłość, to z ducha Ustawy płynące i wedle dotychczasowej praktyki przez Wydział krajowy wykonywane uprawnienie i odpowiadające mu obowiązki w ustawie wyraźnie wypowiedziane zostały.

Albowiem zaprzeczyć się nie da, że częstokroć, mianowicie w obec większych miast, nadzór pod względem majątkowym przez reprezentacye powiatowe okazuje się niedostatecznym. Burmistrze, niemniej członkowie Zwierzchności i rady gminnej najczęściej zajmują wybitne stanowiska w reprezentacyi powiatowej, nadzór przeto przez nich samych wykonywany nad ich własnymi czynnościami musi stać się pozornym.

W innych razach znówu zdarza się, iż skład Wydziału powiatowego bywa tego rodzaju, że członkom jego niepodobnem jest, tyle czasu poświęcać sprawom publicznym, ile jest nieodzownie potrzebnem dla przeprowadzenia ścisłej lustracyi majątków większych gmin; w takich wypadkach zatem lustracya przez Wydziały powiatowe odbywana zchodzi do rzędu czczej formalności, i nie daje tej rękojmi dla całości mienia gminy, jaką ustawa zabezpieczyć chciała postanowieniem, iż wyższe władze autonomiczne czuwać mają nad jego całością. Nareszcie i tej okoliczności pominać nie możemy, iż w wielu bardzo wypadkach od czasu wyboru nowej reprezentacyi powiatowej, aż do zatwierdzenia przez Najj. Pana nowo obranego prezesa Rady powiatowej i jego zastępcy, wbrew wyraźnemu postanowieniu ustawy zachodzą interkalarya, w których dawny Wydział nie urzęduje czekając na wejście w życie nowego, nowy zaś urzędować nie może. W obec takich faktycznie zachodzących, a częstokroć dłuższy, czas trwających interkalaryów, pozostają majątki gminne przez czas dostateczny do zniszczenia ich bez wszelkiego nadzoru, z czego wypłynąć mogą szkody z góry obliczyć się niedające.

Jeżeli w myśl niniejszego wniosku także Wydział krajowy wyraźnie powołanym zostanie do przestrzegania całości mienia gminnego, to wszystkie niedogodności stanowczo usunięte zostaną, i Wydział krajowy stanowczo wejdzie w położenie rozciągnięcia nadzoru swojego nad wszystkimi majątkami gminnymi.

Postanowienie przez nas projektowane, nie uchyla uprawnienia reprezentacyi powiatowej, podaje jednak Wydziałowi krajowemu możność wystąpienia jawnie w takich wypadkach, w których wystąpienie to w interesie gminnym okaże się odpowiedniem.

Zdaje się, iż rząd chętnie zgodzi się na projektowane postanowienie, gdy z art. XVIII. ustawy państwowej wypływa, że nadzór nad mieniem gminy właściwie wchodzi w zakres działania Reprezentacyi krajowej, i tylko przekazany być może Reprezentacyom powiatowym. Sposób zaś, w jaki to wykonanie nadzoru Wydziałowi krajowemu przyznanego w niniejszym projekcie uregulowanem zostało, odpowiada postanowieniom obecnie obowiązującego §. 48 o reprezentacyi powiatowej, określającego sposób wykonywania nadzoru przez Wydział krajowy nad mieniem powiatów.

Równie i ze strony reprezentacyj powiatowych zmiana ta, a właściwie bliższe określenie prawdopodobnie chętnie przyjęte zostanie, gdyż, jak wyżej przytoczono, Wydziały powiatowe już obecnie bardzo często udają się do Wydziału krajowego lub o pomoc przy lustracyi majątku gminy, lub też o przeprowadzenie takowej zupełnie z własnego ramienia przez Wydział krajowy.

Nareszcie i ze strony gmin nadzorować się mających, nie będzie to postanowienie niechętnie przyjętem, albowiem w rekursach przeciw lustracyom zarządzonym przez Wydziały powiatowe, znajduje się częstokroć prośba, ażeby Wydział krajowy w zastępstwie Wydziału powiatowego lustracyę przeprowadził.

A podczas zebrania burmistrzów i delegatów miast na dniu 15. i 16. sierpnia 1874 we Lwowie odbytego, poważne dawały słyszeć się głosy wyrażające życzenie, ażeby nadzór nad majątkiem większych miast sprawowany był bezpośrednio przez Wydział krajowy.

Zbytecznem byłoby zresztą przytaczać, że Wydział krajowy rozporządza większemi i odpowiedzialniejszymi środkami aniżeli Wydziały powiatowe, dlatego też skuteczniej przeprowadzać może lustracye tego rodzaju, zwłaszcza w większych miastach. Delegatom Wydziału krajowego nie wmięszanym w miejscowe stosunki, daleko łatwiej będzie zająć stanowisko ściśle przedmiotowe i wzbudzić wszechstronne przekonanie, że nie kierują się jakimikolwiek osobistemi względami przy ściśtem przeprowadzeniu lustracyi. Ztąd też przypuszczać należy, że lustracye przedsiębrane bezpośrednio przez komisye Wydziału krajowego będą spieszniej i energiczniej a w każdym razie skuteczniej przeprowadzone od lustracyj, przeprowadzanych przez Wydziały powiatowe, za czem przemawia dotychczasowa praktyka.

Na ostatek nie uchyla projektowana ustawa bezpośredniej kompetencyi Wydziału powiatowego. Rozstrzygnięcia kwestyi, w jaki sposób w każdym razie dochodzenie przeprowadzić należy, pozostawia projekt ustawy ocenieniu Wydziału krajowego, który w każdym wypadku wybierze sposób postępowania najodpowiedniejszy danym okolicznościom.

Wydział krajowy wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić projekt ustawy pod /%. załączony.

Z Rady Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem księstwem Krakowskiem,

We Lwowie dnia 1. Września 1874.

Przewodniczący:

Leon książę Sapieha wkr.

Marszałek krajowy.

Sprawozdawca:

Paweł Skwarczyński wkr.

Członek Wydziału krajowego.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

THE UNITED STATES OF AMERICA
DEPARTMENT OF THE INTERIOR

LAND OFFICE

WASHINGTON, D. C.

U s t a w a

z dnia . . . . . dla królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem zmieniająca postanowienia §. 98 ust. gm.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam:

Art. I.

§. 90 ustawy gminnej z dnia 12. sierpnia 1866 L. 19 Dz. u. k. zostaje uchylonym w dotychczasowym brzmieniu i ma brzmieć jak następuje:

§. 98.

Rada powiatowa, a w jej zastępstwie Wydział powiatowy czuwa nad tem, aby zakładowy majątek i zakładowe dobro gmin i zakładów gminnych nie zostały uszczuplone.

Również i Sejm przestrzega za pośrednictwem Wydziału krajowego całości zakładowego majątku i zakładowego dobra gmin i zakładów gminnych.

Wydział krajowy może w tym celu, gdy uzna potrzebę tego, żądać objaśnień i usprawiedliwień od reprezentacyi gminnej, bądźto bezpośrednio, bądź też za pośrednictwem Wydziału powiatowego, i przez delegowanie komisji zarządzać dochodzenia na miejscu.

W wykonaniu tego prawa nadzoru upoważniony jest Wydział krajowy w razie potrzeby użyć stosownych środków zaradczych.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

U.S. v. [Name]

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]